

განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე პატიმართა მონიტორინგი

პრაქტიკული მონიტორინგის ინსტრუმენტი
ლგბტი, ხანდაზმული და შშმ და უცხო
ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებისთვის

ადამიანის უფლებათა განხორციელების ცენტრი (ბრისტოლი,
გაერთიანებული სამეფო) და „ციხის საერთაშორისო რეფორმა“, სამხრეთ
კავკასიის რეგიონული ოფისი (თბილისი, საქართველო)

შესავალი

მონიტორინგის სხვადასხვა მექანიზმები ახორციელებენ დამოუკიდებელ მონიტორინგს როგორც, ზოგადად, თავისუფლების შეზღუდვის ინსტიტუციებში, ასევე, კონკრეტულად, სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში. პრევენციის ეროვნული მექანიზმები, (ნპმ-ები) რომლებიც შეიქმნა გაეროს წამების წინააღმდეგ კონვენციის ფაკულტატიური ოქმის (OPCAT) მოთხოვნების შესაბამისად, წარმოადგენს წამყვან ორგანოს, რომელიც პასუხისმგებელია ამ რთული საქმიანობის განხორციელებაზე OPCAT-ის წევრი სახელმწიფოების ტერიტორიებზე და იურისდიქციის ფარგლებში.

პრევენციის ეროვნული მექანიზმების კონკრეტულად მონიტორინგის განხორციელებაში დახმარების მიზნით, ადამიანის უფლებათა განხორციელების ცენტრმა (ბრისტოლი, გაერთიანებული სამეფო) და „ციხის საერთაშორისო რეფორმის“ სამხრეთ კავკასიის რეგიონულმა ოფისმა (თბილისი, საქართველო), ბრისტოლის უნივერსიტეტის ეკონომიკური და სოციალური კვლევის საბჭოს (ESRC) შედეგის დაჩქარების ანგარიშის (IAA) ფინანსური მხარდაჭერით, შეიმუშავა მონიტორინგის ინსტრუმენტების არსებული კომპლექტი, რომელიც გამოიხსნის ნპმ-ებისთვის და მონიტორინგის სხვა ორგანოებისთვის, ციხის მონიტორინგის დროს გამოსაყენებლად.

არსებობს სხვადასხვა ორგანიზაციის მიერ შემუშავებული მონიტორინგის ინსტრუმენტები. წინამდებარე ინსტრუმენტები მათგან განსხვავდება იმით, რომ ისინი არ წარმოადგენენ იმ გამოწვევების აღწერით ანგარიშს, რომლის წინაშეც დგას პატიმართა ის ოთხი ჯგუფი, რომლისკენაც მიმართულია თითოეული ინსტრუმენტი. ესენია: ლგბტი პატიმრები, ხანდაზმული პატიმრები, შეზღუდული შესაძლებლობის პატიმრები და უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრები. მეტიც, თითოეული ინსტრუმენტი იწყება კონკრეტული ჯგუფის წინაშე პატიმრობის პერიოდში არსებული გამოწვევების მოკლე აღწერით. ამის შემდეგ მოცემულია საერთაშორისო სტანდარტების მოკლე ანგარიში, რომელსაც კითხვების ნიმუშები მოჰყვება. კითხვები თემატურად არის დაჯგუფებული და შეესაბამება პრევენციის ეროვნული მექანიზმებისა და სხვა ორგანოების მონიტორინგის ობიექტებს, მათ მიერ განხორციელებული ვიზიტების დროს. ეს შეკითხვები წარმოადგენს მაგალითებს მონიტორინგისთვის; მათ შორისაა კითხვები,

რომელიც უნდა დაესვას ციხის ადმინისტრაციას, თანამშრომლებს, პატიმრებს თუ სხვებს, როგორც ამას მონიტორი მიიჩნევს საჭიროდ, ასევე კითხვები, რომლებიც მონიტორებმა შეიძლება საკუთარ თავს დაუსვან ციხეში ვიზიტისა და დაკვირვებების განხორციელების დროს. კითხვების შედგენისას ნაგულისხმევია, რომ მონიტორს, რომელიც დასვამს მათ, გააჩნია ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტების სიღრმისეული პროფესიული ცოდნა. ასევე, ვიმედოვნებთ, რომ ასეთი პრაქტიკული მიდგომით, ეს ინსტრუმენტები რეალურ დახმარებას გაუწევს მონიტორებს, დაეხმარება რა მათ, გაითვალისწინონ ამ ოთხი ჯგუფის საჭიროებები მონიტორინგის ვიზიტისას და შემდეგ, ხელისუფლებასთან დიალოგის დროს.

ლგბტი პატიმრები

აკრონიმი ლგბტი, რომელიც, როგორც წესი, გულისხმობს ლესბოსელ, გეი, ჰომოსექსუალ, ტრანსგენდერ და ინტერსექსუალ პირებს, შეიძლება დამაბნეველი აღმოჩნდეს, ვინაიდან შესაძლოა, სწორად არ ასახავდეს ამ ჯგუფში შემავალ პირთა ინდივიდუალურ იდენტობას. ზოგიერთს, შეიძლება არც სურდეს საკუთარი თავის ამ ტერმინთან იდენტიფიცირება. მიუხედავად ამისა, მონიტორებისთვის მნიშვნელოვანია, ახსოვდეთ, რომ ლგბტი პატიმრები წარმოადგენენ ერთ-ერთ მოწყვლად ჯგუფს ციხეში და მათი მოპყრობის მამოძრავებელ პრინციპებს თანასწორობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა უნდა წარმოადგენდეს. უმნიშვნელოვანესია, რომ ყველა მონიტორინგის მექანიზმი, მათ შორის პრევენციის ეროვნული მექანიზმები, ვიზიტის დროს ყურადღებას აქცევდნენ, თუ რა სახით ხდება ლგბტი პატიმრების სპეციალური საჭიროებების დაკმაყოფილება. რაღა თქმა უნდა, ლგბტი პატიმრები უნდა სარგებლობდნენ პატიმრობის იმავე პირობებით, რითაც სხვა დანარჩენი პატიმრები, მათ შორის, საკნების ფიზიკური მდგომარეობა, საკვების მიწოდება, ჯანდაცვა, აქტიობებთან, ობიექტებთან და მომსახურებებთან წვდომა.

1. საერთაშორისო სტანდარტები

- ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მუხლი 2
- საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ (1966), მუხლი 17
- იოგაკარტას პრინციპები ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლის გამოყენების შესახებ სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის თვალსაზრისით, განსაკუთრებით პრინციპი 9 (ჰუმანური მოპყრობის უფლებები პატიმრობისას)
- ევროპული ციხის წესები, კონკრეტულად, წესები 13 და 81.3

2. ციხის პოლიტიკა

- არსებობს თუ არა დისკრიმინაციასთან ბრძოლის ზოგადი შიდა პოლიტიკა ციხეში?
- ანტი-დისკრიმინაციული პოლიტიკა აკონკრეტებს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის აკრძალვას?
- შედის ლგბტი პატიმრებზე ზრუნვა და მათი დაცვა ციხის მიერ შემუშავებულ ზოგადი მართვის სტრატეგიაში?

- აქვს ციხის ადმინისტრაციას შემუშავებული განსაკუთრებული პოლიტიკა და სტრატეგიები ლგბტი პატიმრების შეძლებისდაგვარად მაქსიმალურად დაცვისა და მათი სოციალური რეინტეგრაციის უზრუნველსაყოფად?
- ამ პოლიტიკის დოკუმენტზე ხელი ყველა თანამშრომელს მიუწვდება?
- არსებობს პოლიტიკა ციხეში არსებული ნებისმიერი ჰომოფობიური (თანამშრომლები ან/და პატიმრები) კულტურის წინააღმდეგ?
- არსებობს მკაფიო და მკაცრი „ნულოვანი ტოლერანტობის“ პოლიტიკა, რომელიც ითვალისწინებს დისციპლინურ ღონისძიებებს იმ თანამშრომელთა მიმართ, რომელიც მონაწილეობს ლგბტი პატიმართა მიმართ ძალადობის ან დევნის ფაქტებში, ან მათ მიმართ, ვინც ვერ მოახერხა ძალადობისა და დამცირების საშიშროებისა და ინციდენტების თავიდან აცილება?
- არსებობს სექსუალური ძალადობის დროს ან სექსუალური ძალადობის საშიშროების არსებობისას გამოსაყენებელი მკაფიო ინსტრუქციები?
- მოხდა საზოგადოებაში არსებულ ლგბტი ჯგუფებთან კონსულტაციის გავლა თავისუფლებააღკვეთილი ლგბტი პირების დაცვისა და სოციალური რეინტეგრაციისთვის შესაბამისი პოლიტიკისა და სტრატეგიების შემუშავებამდე?
- წარმოადგენს მონაცემთა შეგროვება და ანალიზი ლგბტი პირთა დაცვის შესახებ პოლიტიკის აუცილებელ ნაწილს?
- ხდება ლგბტი პატიმრების შესახებ არსებული პოლიტიკის რეგულარული გადახედვა შეგროვილი მონაცემების შეფასების შესაბამისად?

3. თანამშრომელთა შერჩევა და მომზადება

- არსებობს პოლიტიკა, რომელიც ხელს უწყობს სხვადასხვა ორიენტაციის წარმომადგენელ თანამშრომელთა დასაქმებას?
- თანამშრომლებს გავლილი აქვთ ძირითადი და მიმდინარე ტრენინგები ადამიანის უფლებებისა და დისკრიმინაციის დაუშვებლობის შესახებ, რომელიც მოიცავს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის დაუშვებლობას?
- თანამშრომლებს გავლილი აქვთ საბაზისო და მიმდინარე ტრენინგები ციხეში ლგბტი პატიმართა შესახებ არსებული პოლიტიკის შესახებ?

- თანამშრომლებს გავლილი აქვთ საბაზისო და მიმდინარე ტრენინგები სექსუალური ძალადობის შემთხვევაში კონკრეტული პროცედურების გატარების შესახებ; გარდა ამისა, ლგბტი პატიმრებს შორის შიშისა და სტრესის, ასევე თვითმკვლელობის ტენდენციების შემჩნევის შესახებ?
- არსებობს ლგბტი თანამშრომელთა შეურაცხყოფის მიმართ მკაფიო „ნულოვანი ტოლერანტობის“ პოლიტიკა?

4. განაწილება და დაბინავება

- პატიმართა კლასიფიკაციის სისტემა აღიარებს ლგბტი პირების მიმართ არსებულ შესაძლო რისკებს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მსგავსი ჯგუფის წევრები არ იყვნენ განთავსებულნი პოტენციურ მოძალადებთან ერთად?
- არსებობს მკაცრად აღსრულებადი პოლიტიკა პატიმრების სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის კონფიდენციალურობის დაცვის შესახებ?
- არსებობს თვითგამოვლენის უფლება, სადაც ლგბტი პატიმარს უფლება აქვს (თუმცა არა ვალდებულება) თავისუფლად გაამჟღავნოს საკუთარი ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა?
- არსებობს პოლიტიკა, რომელიც იძლევა იმ ლგბტი პატიმართა ერთად განთავსების საშუალებას, რომლებმაც გამოავლინეს საკუთარი თავი და რომლებიც ითხოვენ განსაკუთრებულ დაცვას?
- ხდება ლგბტი პატიმრების მოსაზრებების გათვალისწინება მათი განთავსების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების დროს (მათ შორის, ტრანსგენდერი და ინტერ-გენდერი პატიმრების შემთხვევაში, იმის შესახებ თუ სად უნდა განთავსდნენ ისინი - მამაკაცთათვის განკუთვნილ დაწესებულებაში თუ ქალთა დაწესებულებაში)?
- კეთდება ლგბტი პატიმრების, განსაკუთრებით კი - ტრანსგენდერი და ინტერ-გენდერი პატიმრების განთავსების შეფასება ინდივიდუალურად, კონკრეტული საქმის საფუძველზე?
- იძლევა პოლიტიკა იმის საშუალებას, რომ არ მოხდეს ტრანსგენდერ პატიმართა ავტომატური განთავსება დაბადების მოწმობაში აღნიშნული სქესის მიხედვით?
- ლგბტი პატიმრები დანარჩენი პატიმრების მსგავს პირობებში არიან განთავსებულნი?
- ლგბტი პატიმართა მიმართ ძალადობის შემთხვევაში, არსებობს პოლიტიკა, რომლის საფუძველზეც მოხდება არა მსხვერპლის, არამედ აგრესორის განცალკევება?

5. დაცვა ძალადობისგან

- არსებობს მართვის მკაფიო პოლიტიკა და სტრატეგია, რომელიც უზრუნველყოფს ლგბტი პატიმრების დისკრიმინაციის დაუშვებლობას და დაცვას?
- არსებობს დაწესებულებაში ციხეში გაუპატიურების პრევენციის სპეციალური პროგრამა?
- თანამშრომლების დაქირავება, ტრენინგი და ზედამხედველობა გულმოდგინედ ხორციელდება?
- ხორციელდება თანამშრომელთა მხრიდან პატიმართა სათანადო ზედამხედველობა?
- არსებობს ვიქტიმიზაციის ამოსაცნობად საჭირო პოლიტიკა და პროცედურები?
- არსებობს ლგბტი პატიმართა მიმართ რეპრესიების საწინააღმდეგო პოლიტიკა და პროცედურები ძალადობის აქტების დენონსაციისთვის? მიუწვდებათ ლგბტი პატიმრებს ხელი დაცვის მიზნით განცალკევებაზე?
- ხდება ლგბტი პატიმრების აზრის გათვალისწინება დაცვის მიზნით განცალკევების შესახებ? არსებობს ეფექტიანი კონსულტაცია პატიმართან, მოსაზრებების და სავარაუდო შედეგების გაზიარება?
- არსებობს მკაფიოდ დადგენილი პროცედურა დაცვის მიზნით განცალკევების, მათ შორის უსაფრთხო რეინტეგრაციის შესახებ?
- უზრუნველყოფს პოლიტიკა სამომავლო სტიგმატიზაციის თავიდან აცილებას და ლგბტი პატიმრის დაცვის მიზნით განცალკევების შემთხვევაში მის სერვისებზე, სამუშაოზე, განათლებასა და ა.შ. წვდომის შეუზღუდაობას?
- დაცვის მიზნით განცალკევება, რა სახითაც ხდება მისი პრაქტიკაში გამოყენება, აბალანსებს იმ ლგბტი პატიმრის დაცვის საჭიროებას, რომლის მიმართაც ის გამოიყენება, და მსგავსი განცალკევების შესაძლო უარყოფით გავლენას პატიმარზე?
- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ დაცვის მიზნით განცალკევებულ პატიმარს გაძლიერებულად მიუწვდება ხელი საკანსგარე აქტიობებზე, განცალკევების/იზოლაციის უარყოფითი გავლენის მინიმუმამდე დაყვანის მიზნით?

6. დისციპლინური პროცედურები და ჩხრეკა გაშიშვლებით

- ყველა დისციპლინური სასჯელის შესახებ შენახული მონაცემები იძლევა ამ სასჯელების ლგბტი პატიმრების მიმართ გავრცელების ანალიზის საშუალებას?

- დისციპლინური პროცედურები ხორციელდება ლგბტი პატიმრების არაპროპორციულად მაღალი რაოდენობის მიმართ?
- დისციპლინური სასჯელის სახით ადმინისტრაციული იზოლაციის გამოყენების დროს, ლგბტი პატიმრების საჭიროებების დაკმაყოფილება თანამშრომელთა მიერ ხორციელდება მკაფიოდ დადგენილი პროცედურებით?
- აქვს ციხეს სპეციალური პოლიტიკა ლგბტი პატიმართა სხეულის ან/და გამიშვლებით ჩხრეკის შესახებ?
- აქვთ თანამშრომლებს გავლილი სპეციალური ტრენინგი ლგბტი პატიმართა სხეულის ან/და გამიშვლებით ჩხრეკის გზების შესახებ?
- ინახება სათანადო ჩანაწერი თითოეული პატიმრის მიმართ ჩატარებული სხეულის ან/და გამიშვლებით ჩხრეკის რაოდენობის შესახებ? ხდება ამ მონაცემების გადახედვა რაიმე სახის დისკრიმინაციის არსებობის გამოვლენის მიზნით?
- გამოიყენება სხეულის ან/და გამიშვლებით ჩხრეკა ლგბტი პატიმრების მიმართ უფრო ხშირად, ვიდრე ციხის დანარჩენი კონტიგენტის მიმართ?
- აქვთ ლგბტი, განსაკუთრებით კი - ტრანსგენდერ და ინტერ-გენდერ პატიმრებს ჩხრეკის განმახორციელებელი პირის სქესის არჩევის თავისუფლება?

7. ჯანდაცვა

- გადიან ლგბტი პატიმრები სრულ სამედიცინო შემოწმებას ციხეში შესვლისას?
- იღებენ ლგბტი პატიმრები ისეთივე სამედიცინო მომსახურებას, როგორსაც ციხის გარეთ?
- ხდება ლგბტი პატიმართა სამედიცინო საჭიროებების (რაც შეიძლება მოიცავდეს სქესობრივად გადამდები დაავადებების, აივ ინფექციის მკურნალობას, ნარკოტიკების მოხმარების თერაპიას, სექსუალური ძალადობის შედეგად ვიქტიმიზაციის დროს წარმოქმნილი გარემოებების შესახებ კონსულტაციები) დაკმაყოფილება ციხეში?
- გენდერული დისფორიის მქონე პატიმრებს აქვთ საზოგადოებრივ დაწესებულებაში მკურნალობაზე (მაგალითად, ჰორმონალური თერაპიაზე, ასევე, საჭიროების შემთხვევაში, ფსიქოლოგიურ დახმარებაზე) წვდომა?
- არის ციხეში სექსუალური ჯანმრთელობის და აივ/შიდსის პრევენციის სპეციალური პროგრამები, მათ შორის ბუკლეტები დაავადების გავრცელების გზებისა და პრევენციის მეთოდების

შესახებ და მიუწვდება მათზე ხელი ყველა პატიმარს, მათ შორის ლგბტი პირებს?

8. პროგრამები პატიმრებისთვის

- აქვს ლგბტი პატიმრებს თანასწორუფლებიანი წვდომა და შესაძლებლობა, უსაფრთხოდ და თანაბრად, დისკრიმინაციის გარეშე მიიღონ მონაწილეობა ციხეში არსებულ ყველა პროგრამაში (სამუშაო, საგანმანათლებლო, გასართობი და ა.შ.)?
- სათანადოდ არიან ლგბტი პატიმრები დაცულები ძალადობისა და სხვა სახის შეურაცხყოფისგან აქტივობების დროს?
- არსებობს სპეციალური საკონსულტაციო პროგრამა ლგბტი პატიმრებისთვის?
- ხდება ლგბტი პატიმრების უფლებებისა და საჭიროებების თემაზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და სხვა სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლების წახალისება, ეწვიონ ციხეებს და განახორციელონ სპეციალური პროგრამები ლგბტი პატიმრების საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად?

9. საჩივრის პროცედურები

- ზოგადად, ენდობიან პატიმრები არსებულ მექანიზმებს?
- აქვთ ლგბტი პატიმრებს საჩივრების არსებულ მექანიზმებთან წვდომა, დისკრიმინაციისა და შეზღუდვების გარეშე?
- ხდება შემოსული საჩივრების მონაცემთა ანალიზი ლგბტი პატიმრების მიმართ გარკვეული ტენდენციის გამოვლენის ჭრილში?
- სერიოზულად აღიქმება ლგბტი პატიმრების მიერ შეტანილი საჩივრები და სათანადოდ ისჯებიან დამნაშავეები?
- ხდება ლგბტი პირების საჩივრებზე მყისიერი და ეფექტური რეაგირება?
- ხდება დამნაშავეების და არა მსხვერპლების განცალკევება გამოძიების მიმდინარეობის პერიოდში?

10. კონტაქტი გარე სამყაროსთან და ოჯახური კავშირები

- ციხის ადმინისტრაცია ცდილობს ლგბტი პატიმრებისთვის გარეთ მყოფებთან (ოჯახი, მეგობრები, ორგანიზაციები, რომლებიც ლგბტი პატიმრებს სპეციალურ მხარდაჭერას სთავაზობენ) კონტაქტის გამარტივებას?
- იმ შემთხვევაში, თუ კანონმდებლობით არ არის ნებადართული ქორწინებაში არმყოფი პარტნიორის ვიზიტი, რა სამუშაოები

მიმდინარეობს წესების შესაცვლელად და პატიმრისთვის გარე სამყაროსთან შეუფერხებელი კონტაქტის უზრუნველსაყოფად?

- თუ პარტნიორული ვიზიტი დაშვებულია, ეს უფლება თანაბრად ვრცელდება ლგბტი პატიმრებზეც?

11. მზადება გათავისუფლებისთვის და გათავისუფლებისშემდგომი მხარდაჭერა

- რა სახის დახმარებას უწევს ციხის ადმინისტრაცია ლგბტი პატიმარს, თუ ოჯახური კავშირები დარღვეულია?
- აქვს ციხეს კონტაქტი დამყარებული სამოქალაქო საზოგადოების შესაბამის ორგანიზაციებთან და სააგენტოებთან, რომლებიც ეხმარებიან ზოგადად ლგბტი პატიმრებს, კონკრეტულად კი - ყოფილ პატიმრებს?
- რა სახისაა თანამშრომლობა პრობაციის სამსახურებთან და სოციალური მომსახურების სხვა სააგენტოებთან ლგბტი პატიმრებისთვის საცხოვრებელი ადგილით უზრუნველყოფისა და დასაქმების მიზნით?
- არსებობს შესაბამისი ხარისხის კოორდინაცია სერვისების მომწოდებლებს შორის ციხეში და მის გარეთ, ლგბტი პირებზე ზრუნვის უწყვეტობის უზრუნველსაყოფად?

II. ხანდაზმული პატიმრები

ხანდაზმული პატიმრები წარმოადგენენ ძალიან მრავალფეროვან ჯგუფს, რომელიც ძირითადად, აერთიანებს სხვადასხვა ასაკისა და ფიზიკური შესაძლებლობების პატიმრებს და მიუხედავად იმისა, რომ უმრავლესობას ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან დაკავშირებული საჭიროებები აქვს, ეს საჭიროებებიც განსხვავდება და შეიძლება მოიცავდეს, ან არ მოიცავდეს გადაადგილების პრობლემებს, სხვადასხვა სახის შეზღუდულ შესაძლებლობებსა და ქრონიკულ მდგომარეობას. როგორც ჯგუფი, ხანდაზმული პატიმრები შეიძლება აერთიანებდეს იმ პირებს, რომელიც გრძელვადიან სასჯელებს იხდიან, პირებს, რომლებიც ციხიდან რამდენჯერმე გავიდნენ და შებრუნდნენ, ასევე მათ, ვისთვისაც ეს პირველი პატიმრობაა. განსხვავდება მათი ცოდნა ციხის და, ზოგადად, სასჯელაღსრულების სისტემის შესახებ. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, რომ მონიტორებმა, ისევე როგორც ციხის ადმინისტრაციამ, არ განაზოგადონ ხანდაზმული პატიმრები და ჯეროვნად აღიარონ ამ მოწყვლადი ჯგუფის არაერთგვაროვნება.

1. საერთაშორისო სტანდარტები

- საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ (1966), მუხლი 26
- გაერთიანებული ერების პრინციპები ხანდაზმულებისთვის (1991)
- მადრიდის საერთაშორისო სამოქმედო გეგმა დაბერების შესახებ (2002)
- „ციხის ევროპული წესები“, წესი 13, 18.8c, 46 და კონკრეტულად, 81.3

2. ციხის პოლიტიკა

- არსებობს ციხის სპეციალური პოლიტიკა და სტრატეგია ხანდაზმულ პატიმართა საჭიროებების შესახებ?
- იყო ამ პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავების პროცესში ჩართული ციხის სპეციალისტთა მულტიდისციპლინური ჯგუფი, ისევე როგორც საზოგადოებრივი სერვისების მიმწოდებლები და სპეციალისტები?
- რამდენად სრულყოფილია სტრატეგია? მოიცავს იგი ისეთ თემებს, როგორიცაა თანამშრომელთა ტრენინგი, სასჯელაღსრულების სისტემაში ხანდაზმულ პატიმართა განთავსება, ადაპტაცია და მომსახურეობის გაუმჯობესება, კოორდინაცია სამოქალაქო საზოგადოებასთან, პირობით ვადაზე ადრე გათავისუფლება, განსახლება და სიკვდილი ციხეში?

3. თანამშრომელთა მომზადება და სპეციალური უნარები

- ყველა თანამშრომელს, რომელიც ხანდაზმულ პატიმრებთან მუშაობს, გავლილი აქვს საბაზისო და მიმდინარე ტრენინგები ხანდაზმულ პატიმრებთან მუშაობის შესახებ?
- ხდება თანამშრომელთა წახალისება, ითანამშრომლონ სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებთან და ჯანდაცვისა და კეთილდღეობის სერვისებთან, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ხანდაზმულ პატიმართა საჭიროებების სრულად დაკმაყოფილება და მათი გათავისუფლების შემდგომი ზრუნვის უწყვეტობა?
- აქტიურად ეხმარებიან თანამშრომლები ხანდაზმულ პატიმრებს სამართლებრივ კონსულტაციებზე, უფასო სამართლებრივ და პარა-სამართლებრივ დახმარებაზე წვდომაში მათი დაკავების მომენტიდან მთელი პატიმრობის განმავლობაში, როცა ეს აუცილებელია?

4. მიღება, შეფასება და განაწილება

- ხდება თითოეული ხანდაზმული პატიმრის ინდივიდუალური საჭიროებების შეფასება ციხეში შესვლისთანავე?
- მოიცავს ეს პირველადი შეფასება ინდივიდუალური პატიმრის ფსიქიკური და გონებრივი ჯანმრთელობის, ოჯახური კავშირების, საზოგადოებრივი ურთიერთობებისა და ნასამართლობის ისტორიის, როგორც ციხეში ინდივიდის განთავსების შესახებ გადაწყვეტილების განმსაზღვრელი ფაქტორების შეფასებას?
- ხდება ხანდაზმული პატიმრის პირველადი განაწილების, კლასიფიკაციისა და განთავსების გადახედვა და შესაბამისი ცვლილებების შეტანა სათანადო სიხშირით, ხანდაზმულ პატიმართა სწრაფად ცვალებადი სტატუსიდან გამომდინარე?
- რა ზომები არსებობს ხანდაზმული პატიმრების ჯანმრთელობის გაუარესების ადრეული ნიშნების გამოვლენისა და მკურნალობის უზრუნველსაყოფად?

5. განთავსება და აქტივობები

- რა ზომები არსებობს, განთავსების კუთხით, ხანდაზმული პატიმრების განსაკუთრებული საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად?
- ხდება თითოეული ხანდაზმული პატიმრის ინდივიდუალური საჭიროებების შეფასება ციხეში მათი სათანადო პირობებში განთავსების უზრუნველსაყოფად?
- აქვს ციხეს ხანდაზმულ პატიმართა სპეციალური განყოფილება და არის ის ხანდაზმულ პატიმრებზე სათანადოდ მორგებული განლაგების, განთავსების, მომსახურებისა და ა.შ. თვალსაზრისით?

- ხანდაზმული პაციენტებისთვის გამოყოფილი საცხოვრებელი უსაფრთხო და მარტივად მისადგომია (მაგ. პირველი სართული; საფეხურების მინიმალური რაოდენობა; ერთსართულიანი საწოლები; მოკლე მანძილი ძირითად ტერიტორიებამდე და სერვისებამდე; მარტივი წვდომა სანიტარულ წერტილებთან; მაღალი ტემპერატურა და ა.შ.)?
- რა ზომები არსებობს ყოველდღიურ ცხოვრებაში პაციენტთა დასახმარებლად (ციხის ტერიტორიაზე გადაადგილება, კვება, რეცხვა და ა.შ.)?
- რა შედეგები არსებობს ხანდაზმულ პაციენტთა მხრიდან ზოგიერთი დისციპლინური მოთხოვნის შესრულების უუნარობის/შეუძლებლობის შემთხვევაში?

6. ჯანდაცვა

- სათანადოდაა დაკმაყოფილებული ხანდაზმულ პაციენტთა ჯანმრთელობის საჭიროებები ციხისა და შესაბამისი სამედიცინო სამსახურების მიერ?
- მიწოდებული ჯანდაცვის სერვისები მოიცავს სამედიცინო, კვებისა და ფსიქოლოგიურ სფეროებს?
- სპეციალისტების მიერ მომსახურების უზრუნველსაყოფად, ციხის ადმინისტრაცია მჭიდროდ თანამშრომლობს ჯანდაცვის გარე სერვისებთან?
- სათანადოდაა უზრუნველყოფილი იმ ხანდაზმულ პაციენტთა სამოქალაქო საავადმყოფოებში გადაყვანის სერვისი, რომლებზე ზრუნვაც ვერ ხერხდება ციხეში?
- ხანდაზმული პაციენტები უზრუნველყოფილნი არიან სათანადო კონსულტაციებით, განსაკუთრებით დეპრესიისა და სიკვდილის შიშის შემთხვევებში?
- აქვთ პაციენტებს ციხეში, შესაბამის გარემოში გარდაცვალების არჩევანი (მაგ., თუ არ ჰყავთ ოჯახი და საზოგადოებრივი წრე გარეთ)?

7. პროგრამები პაციენტებისთვის

- რა ზომებს იღებს ციხის ადმინისტრაცია საკონსულტაციო, საგანმანათლებლო, პროფესიული და სხვა პროგრამების ხანდაზმულ პაციენტთა ინდივიდუალურ საჭიროებებზე, მათ შორის, მათ ასაკზე, ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ მოთხოვნებსა და სასჯელის ხანგრძლივობაზე მოსარგებლად?

- რა ცვლილებები შეაქვთ შესასრულებელი სამუშაოების დახასიათებაში/მოთხოვნებში, იმისათვის, რომ ხანდაზმულმა პატიმრებმაც შეძლონ მუშაობა?
- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ხანდაზმული პატიმრები, რომლებსაც არ შესწევთ მუშაობის უნარი, არ აღმოჩნდნენ დისკრიმინირებულები პირობით ვადამდე გათავისუფლებისთვის საჭირო ქულების თვალსაზრისით?
- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ხანდაზმულ პატიმრებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა შეასრულონ ანაზღაურებადი სამუშაო?
- გათვალისწინებულია ხანდაზმული პატიმრების ინდივიდუალური სურვილები გარე აქტივობებთან მიმართებაში იმის მხედველობაში მიღებით, თუ რამდენად აქვთ მათ ამის შესაძლებლობა?
- არსებობს ციხეში სათანადო მოქნილი მიდგომა ხანდაზმული პატიმრების გარე და სხვა ტიპის აქტივობებში მონაწილეობის მხრივ (მაგ., თანამშრომელთა შესაბამისი რაოდენობა, რათა შესაძლებელი იყოს ხანდაზმულ პატიმართა სხვებზე ადრე, ან გვიან ბადრაგირება)?
- აქტიურად ახდენს ციხის ადმინისტრაცია პატიმართა (მათ შორის ხანდაზმულთა) შორის ურთიერთდახმარების ჯგუფების ჩამოყალიბების წახალისებას? ხდება დახმარების გამწევი პირების სიფრთხილით შერჩევა, გადამზადება და მათზე ზედამხედველობა, პატიმართა ვიქტიმიზაციისა და ექსპლოატაციის თავიდან ასაცილებლად?
- ციხის ადმინისტრაცია უწყობს ხელს ხანდაზმულ პატიმართა თემაზე მომუშავე სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების მიერ ციხეში სხვადასხვა პროგრამებისა და აქტივობების განხორციელებას?

8. კონტაქტი გარე სამყაროსთან

- რა დამატებითი ზომები აქვს ციხის ადმინისტრაციას მიღებული ხანდაზმული პატიმრების ოჯახებთან კონტაქტის შესანარჩუნებლად (მაგ., ხანდაზმული პატიმრების სახლთან ახლომდებარე დაწესებულებაში განთავსება; ციხის პერიოდულად დატოვება)?
- ახდენს ციხის ადმინისტრაცია ხანდაზმულ პატიმართა თემაზე მომუშავე სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების წახალისებას, პროგრამებში ჩართონ ციხეში პროექტებისა და ვიზიტების განხორციელების კომპონენტი?
- რა სახის სპეციალური ღონისძიებები არსებობს ხანდაზმული პატიმრების გარდაცვალებისას მათი ოჯახების მხარდასაჭერად?

9. გათავისუფლებისთვის მზადება და გათავისუფლების შემდგომი დახმარება

- ხდება ხანდაზმულ პატიმართა გათავისუფლების პროგრამების ინდივიდუალიზება ისეთი ფაქტორებისთვის სათანადო ყურადღების მიქცევით, როგორცაა ოჯახური კავშირების (არ)არსებობა და პატიმრობის ხანგრძლივობა, რომელიც შეიძლება გამხდარიყო შესაძლო ინსტიტუციონალიზაციის მიზეზი?
- როგორ ხდება სხვადასხვა სააგენტოებს შორის თანამშრომლობის უზრუნველყოფა, იმისათვის რომ შესაძლებელი გახდეს ხანდაზმულ პატიმართა გათავისუფლების შემდგომი ინტეგრაცია საზოგადოებაში?
- როგორ ხდება იმ პატიმართა საჭიროებებზე ზრუნვა, რომელთაც გათავისუფლების შემდეგ არსად აქვთ წასასვლელი?
- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ხანდაზმული პატიმრები არ აღმოჩნდნენ არახელსაყრელ პოზიციაში პირობით ვადაზე ადრე გათავისუფლების თვალსაზრისით (მაგ. ციხის პროგრამებში მონაწილეობის შეზღუდვა)?
- არსებობს ვადაზე ადრე გათავისუფლებაზე დასაშვებობის კრიტერიუმები, რომელიც მორგებულია ხანდაზმულ პატიმართა საჭიროებებზე?
- გათვალისწინებულია ხანდაზმულ პატიმართა თანაგრძნობის საფუძველზე ასაკის ან ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო გათავისუფლება ან სათანადო საზოგადოებრივ დაწესებულებაში გადაყვანა, როდესაც ისინი საჭიროებენ სპეციალისტის მიერ მუდმივი მზრუნველობის ქვეშ ყოფნას?

III. შშმ პატიმრები

მიუხედავად იმისა, რომ პატიმრობა უნდა გამოიყენებოდეს, როგორც უკანასკნელი ზომა, განსაკუთრებით შშმ პირთა გასამართლების დროს, სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში მაინც მრავლად არიან შშმ პატიმრები. აქ იგულისხმება ხანგრძლივი ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, გონებრივი, ინტელექტუალური თუ მგრძობელობითი შესაძლებლობების შეზღუდვის მქონე პატიმრები. პრობლემები, რომელსაც ეს პირები საზოგადოებაში აწყდებიან, კიდევ უფრო მძაფრდება ციხეში, ვინაიდან ციხეები ვერ ახერხებენ მათ საჭიროებებზე სათანადო რეაგირებას. მონიტორინგმა უნდა მიაქციონ ყურადღება, ხომ არ ხდება შშმ პატიმრების დისკრიმინაცია, ასევე როგორ ახდენს ციხე, ჩაკეტილი, მკაცრი და ძალადობრივი გარემოთი, ადაპტირებას რათა არ დაჩქარდეს შეზღუდული შესაძლებლობების პატიმრების მდგომარეობის გაუარესება და მათ მიიღონ სათანადო ზრუნვა.

1. საერთაშორისო სტანდარტები

- გაეროს შშმ პატიმართა უფლებების კონვენცია (2006); მუხლები 4, 13, 14 და 15.
- „ციხის ევროპული წესები“, წესები 13, 18, 28, 46 და 81.3.

2. ციხის პოლიტიკა

- აქვს ციხეს ერთიანი და მკაფიო პოლიტიკა შშმ პატიმრების დისკრიმინაციის წინააღმდეგ?
- თვალსაჩინო ადგილზეა დებულებები გამოკრული სასჯელაღსრულების ყველა დაწესებულებაში?
- აქვს ციხეს შემუშავებული პოლიტიკა და სტრატეგია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პატიმრების შესახებ?
- ამ პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავება შშმ პირთა თემაზე მომუშავე სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებთან და მომსახურების მიმწოდებლებთან კონსულტაციების შედეგად მოხდა?
- პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავებისას მოხდა შშმ პატიმართა საჭიროებების შეფასება?
- ეს პოლიტიკა და სტრატეგია ითვალისწინებს დადებით ცვლილებებს, რომელიც უნდა მოახდინოს ციხის ადმინისტრაციამ?
- ახორციელებს ციხის ადმინისტრაცია შეზღუდული შესაძლებლობების პატიმრების შესახებ მონაცემთა პერიოდულ შეგროვებას და მათ შეფასებას, რათა მოხდეს როგორც ნაკლოვანებების, ასევე საუკეთესო პრაქტიკის გამოვლენა?

3. თანამშრომელთა მომზადება და როლები

- გავლილი აქვთ ციხის თანამშრომლებს საბაზისო და მიმდინარე ტრენინგი შშმ პატიმართა შესახებ, რომელიც მოიცავს სიძნელების წარმოშობის დროს შშმ პატიმართა მართვასა და მათ ეფექტურ ზედამხედველობას?
- ამ ტრენინგებში ხაზგასმულია შშმ პატიმართა მიმართ დისკრიმინაციის დაუშვებლობა?
- მომზადებულნი არიან თანამშრომლები, გამოავლინონ დეპრესიის ნიშნები შშმ პატიმრებში?
- შშმ პატიმრებს ჰყავთ თანამშრომლებს შორის სპეციალურად მათთვის გამოყოფილი საკონტაქტო პირი?
- შშმ პატიმრების საკონტაქტო პირი აძლევს ციხის ადმინისტრაციას რჩევებს პოლიტიკაში არსებულ პრობლემებსა და შშმ პატიმრების საჭიროებების შესახებ?

4. მიღება

- ეძლევათ პატიმრებს საშუალება, ციხეში მიღებისას განაცხადონ შეზღუდული შესაძლებლობების არსებობის შესახებ, ასევე მიაწოდონ ციხის ადმინისტრაციას ინფორმაცია მათი სპეციალური საჭიროებების შესახებ?
- აქვთ შშმ პატიმრებს უფლება, ციხეში იქონიონ მათი შეზღუდული შესაძლებლობებიდან გამომდინარე საჭირო დამხმარე ნივთები, როგორცაა შშმ ეტლი, ხელჯოხები, ბრეკეტები, სმენის აპარატები, სათვალეები, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც არსებობს უსაფრთხოების მიზნებით დასაბუთებული აკრძალვა?
- იმ შემთხვევაში თუ, უსაფრთხოების ზომებიდან გამომდინარე, შშმ პირებს არ აქვთ დამხმარე ნივთების ქონის უფლება, რა სათანადო ალტერნატივებით არიან ისინი უზრუნველყოფილი?
- მიღების დროს, მიეწოდებათ შშმ პატიმრებს ინფორმაცია ციხისა და იქ არსებული წესების შესახებ მათთვის გასაგები ფორმატით (მაგ. ბრაილის ანბანი, დიდი ასოებით ნაწერი, ან აუდიო ჩანაწერის სახით)?
- ციხის გაცნობითი პროგრამა მორგებულია შშმ პატიმრების საჭიროებებზე?
- იძლევა ციხის გაცნობითი პროგრამა შშმ პირებისთვის მათი სპეციალური უნარებისა და სპეციალური მოთხოვნილებების, ასევე იმ დახმარების ტიპის გამოვლენის საშუალებას, რომელიც მათ სჭირდებათ?

- მიეწოდებათ შშმ პატიმრებს სპეციალური ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ ვის შეიძლება დაუკავშირდნენ საჭიროების შემთხვევაში და საჭირო პროცედურების შესახებ?

5. კლასიფიკაცია, გადაწილება და დაბინავება

- რა პროცედურები არსებობს შშმ პირების მათი საჭიროებების შესაბამის პირობებში დაბინავების უზრუნველსაყოფად?
- რას სახის სამუშაოები (მაგ. სახელურების მონტაჟი, საფეხურების მკვეთრ ფერებში შეღებვა, პორტატული პანდუსების მონტაჟი, საკანში ავეჯის გადაადგილება და ა.შ.) ტარდება შშმ პატიმრებზე ციხის გარემოს ადაპტირებისთვის?
- რა ზომებია მიღებული იმ შშმ პირთა დასახმარებლად, რომლებიც საჭიროებენ ყოველდღიურ მხარდაჭერას (მაგ. დახმარება ჭამაში, ჩაცმაში, დაბანასა და ტუალეტის გამოყენებაში)?
- ჯანდაცვის სერვისები ადვილად მისაწვდომია იმ შენობიდან, სადაც შშმ პირები არიან განთავსებულნი?
- შშმ პირების განთავსების დროს, ხდება ძალადობის რისკის გათვალისწინება?

6. უსაფრთხოება

- რა დამატებით ზომებს იღებენ თანამშრომლები შშმ პირთა განსაკუთრებულ სენსიტიურობასთან გასამკლავებლად მათი ჩხრეკის დროს (მაგ. პროცედურის ახსნა, უსინათლოთა წინასწარი გაფრთხილება შეხებამდე და ა.შ.)?
- შშმ პირთა სამართლო საკანში განთავსება ყოველთვის გამოიყენება მხოლოდ როგორც უკანასკნელი ზომა?
- რა ზომებია მიღებული იმისათვის, რომ დისციპლინური პროცედურების დროს შშმ პირებმა შეძლონ თავდაცვა?
- რა ზომებია მიღებული იმისთვის, რომ შშმ პირებს ჰქონდეთ ციხის საჩივრების მექანიზმების გამოყენების საშუალება და მასზე თანაბარი წვდომა?

7. ჯანდაცვა

- აქვთ შშმ პატიმრებს პატიმრებისთვის განკუთვნილი ჯანდაცვის სერვისების თანაბრად სარგებლობის საშუალება?
- აქვთ შშმ პირებს საშუალება, ისარგებლონ იმავე დონის სამედიცინო სფეროს სპეციალისტთა მომსახურებით, რა დონისაც ხელმისაწვდომია საზოგადოებაში?
- ციხის ადმინისტრაცია შესაძლებლობის ფარგლებში მაქსიმალურად თანამშრომლობს საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სერვისებთან, იმის

უზრუნველსაყოფად, რომ დააკმაყოფილოს შშმ პატიმართა განსაკუთრებული საჭიროებები?

- მარტივად მიუწვდებათ შშმ პატიმრებს მათთვის საჭირო ნივთებზე, როგორებიცაა შშმ ეტლი, ხელჯოხები, ბრეკეტები, სმენის აპარატები, სათვალეები და ა.შ.?
- მიუწვდებათ შშმ პირებს ხელი ფსიქიკური ჯანმრთელობის სპეციალისტზე?
- რა დახმარება და რა სახით მიეწოდებათ კომუნიკაციის პრობლემის მქონე შშმ პირებს (მაგ. სენსორული შესაძლებლობების შეზღუდვების მქონე პატიმრებს), მათთვის ჯანდაცვისა და საკონსულტაციო სერვისებზე თანაბარი ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად?
- როდესაც ხდება შშმ პირებასათვის, რომლებსაც აქვთ პრობლემა კომუნიკაციასთან, დახმარების გაწევა ჯანდაცვის სფეროში, როგორ ხდება კონფიდენციალობის შენარჩუნება ექიმსა და პაციენტს შორის?

8. პროგრამები პატიმრებისთვის

- შშმ პატიმრებს ციხის ყველა აქტიობასა და პროგრამებზე (მათ შორის, საგანმანათლებლო და პროფესიული ტრენინგები და დასვენება) ისევე თანაბრად მიუწვდებათ ხელი, როგორც სხვა პატიმრებს?
- შშმ პატიმრებს თანაბრად მიუწვდებათ ხელი ციხის გარეთ არსებულ დასაქმების პროგრამებზე?
- რა ალტერნატიული ქმედებები ხორციელდება შშმ ეტლით მოსარგებლე პატიმრებისთვის ყველა მომსახურებაზე, აქტიობასა და პროგრამების ხელმისაწვდომობისთვის, განსაკუთრებით თუ ეს ეხება ისეთ ტერიტორიებზე წვდომას, რომელიც არ არის ადაპტირებული ეტლით სარგებლობაზე?
- რა ღონისძიებები ხორციელდება იმისთვის, რომ სმენადაქვეითებულმა ან მეტყველებაზეზღუდულმა პატიმრებმა შეძლონ ციხის სხვადასხვა აქტიობებში მონაწილეობა (მაგ., გამოიყენონ თარჯიმნები)?
- ხდება რაიმე ჯგუფური აქტიობების ორგანიზება მსგავსი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პატიმრებისთვის (ასეთების არსებობის შემთხვევაში), სავარაუდოდ ციხის გარეთ მოღვაწე ორგანიზაციების დახმარებით?
- რა სახისაა ციხის ადმინისტრაციასა და შშმ პირების თემაზე მომუშავე სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებს შორის თანამშრომლობა, შშმ პატიმრებზე მორგებული პროგრამების განხორციელების მიზნით?

- ეძლევათ შშმ პატიმრებს საშუალება, თავად ჩაერთონ მათ საჭიროებებზე მორგებული პროგრამების შემუშავებაში?
- ციხის ბიბლიოთეკაში არის ალტერნატიული ფორმატის (ბრაილი, აუდიო წიგნები, ჟესტების ენაზე თარგმნილი ვიდეოები/DVD-ები) წიგნები?
- იმ შშმ პატიმრებისთვის ბიბლიოთეკიდან წიგნების მიწოდების რა საშუალება არსებობს, რომლებისთვისაც ბიბლიოთეკამდე მისვლა სიძნელეს წარმოადგენს?
- ინფორმაცია იმ ორგანიზაციების შესახებ, რომლებიც დახმარებას უწყვენ შშმ პირებს გამოკრულია ციხეში ადვილად ხელმისაწვდომ ადგილზე, ასევე მიეწოდება ის ყველა შშმ პატიმარს საინფორმაციო ბუკლეტების (გასაგები ფორმატით) სახით ციხეში მიღებისთანავე?

9. მზადება გათავისუფლებისთვის და გათავისუფლების შემდგომი მხარდაჭერა

- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პატიმრის უუნარობა, მონაწილეობა მიიღოს ციხის სათანადო რაოდენობის პროგრამებში, გამოწვეული მისი შეზღუდული შესაძლებლობებით, არ აისახება პირობით ვადაზე ადრე გათავისუფლების დასაშვებობაზე?
- შშმ პატიმრის გათავისუფლებისთვის მზადების პერიოდში, ხდება პრობაციის სამსახურების, სოციალური სააგენტოებისა და სამოქალაქო საზოგადოების შესაბამისი ორგანიზაციების დახმარების გათვალისწინება?
- იწყება პრობაციის სამსახურებთან, სოციალური უზრუნველყოფის სააგენტოებსა და სამოქალაქო საზოგადოების შესაბამის ორგანიზაციებთან ეს თანამშრომლობა მოსამზადებელი პროცესის დაწყებამდე საკმარისი ხნით ადრე?
- იღებენ შშმ პირები კონსულტაციებს დასაქმებისა და საცხოვრებელი ადგილის შესახებ?
- იმ შშმ პირებისთვის, რომლებიც გათავისუფლების შემდეგ, საზოგადოებაშიც საჭიროებენ მზრუნველობას, ხდება ზრუნვის უწყვეტობის უზრუნველყოფა?

IV. უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრები

უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმართა ჯგუფი საკმაოდ მრავალფეროვანია, ვინაიდან ის აერთიანებს იმ პირებს, რომლებიც ხანგრძლივი ვადით ცხოვრობდნენ იმ ქვეყანაში, სადაც არიან დაპატიმრებულნი, მაგრამ ვერ მოახერხეს ნატურალიზაცია, ასევე პირებს, რომლებიც დაპატიმრებამდე მცირე ხნით ადრე ჩამოვიდნენ და პირები, რომლებიც მხოლოდ ტრანზიტით იმყოფებოდნენ ქვეყანაში. გარდა ამისა, ზოგ ქვეყანაში, არალეგალური იმიგრაციაც სისხლის სამართლის დანაშაულია. მნიშვნელოვანია, რომ მონიტორებს შეეძლოთ მკაფიოდ გამიჯნონ საკუთარი საიმიგრაციო სტატუსის მიზეზით დაკავებული (საიმიგრაციო პატიმრები) და სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩამდენი (უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრები) პირები. წინამდებარე მონიტორინგის სახელმძღვანელო ეხება ამ უკანასკნელ ჯგუფს.

1. საერთაშორისო სტანდარტები

- „მანდელას წესები“ (2015), განსაკუთრებით, წესები 2 და 62.
- ვენის კონვენცია საკონსულო ურთიერთობების შესახებ (1963), განსაკუთრებით, მუხლი 36.
- „ციხის ევროპული წესები“, კონკრეტულად წესები 13, 37 და 81.3.

2. უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების გადაცემა

- რა შესაძლებლობებია უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების საკუთარი წარმოშობის ქვეყნისათვის გადასაცემად?
- გათვალისწინებულია უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრის შეხედულებები გადაყვანამდე, იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გადაყვანა აბსოლუტურად ნებაყოფლობითია?
- რა ზომები მიიღება იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გადაცემის ორგანიზება დაიწყოს სასჯელის შეფარდებიდან შეძლებისდაგვარად მოკლე ვადაში?
- ხდება უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრის ინფორმირება მისი უფლების შესახებ, რომ მოითხოვოს ექსტრადიცია და ეცნობოს წინასწარ გადაცემის სამართლებრივი შედეგების შესახებ?

3. ციხის პოლიტიკა

- სასჯელადსრულების ცენტრალურ ადმინისტრაციას შემუშავებული აქვს პოლიტიკა და პრაქტიკა უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებისა და მათი სოციალური რეინტეგრაციის შესახებ?

- სასჯელადსრულების ცენტრალურ ადმინისტრაციას ჰყავს მრჩეველი უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების მიმართულებით?
- აქვს ციხეს პოლიტიკა და სტრატეგია უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების შესახებ?
- ამ პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავების დროს სათანადოდ იყო გათვალისწინებული უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა საზოგადოებრივი წარმომადგენლების მოსაზრებები?
- ციხეს ჰყავს უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების კოორდინატორი, იმ შემთხვევაში, თუ ციხეში არის იმდენი უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმარი, რომ გამართლებული იყოს მსგავსი პოზიციის არსებობა?
- ციხის ადმინისტრაციას სათანადო ყურადღება აქვს მიქცეული ციხეში უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების მხარდამჭერი ჯგუფის ჩამოყალიბებისთვის, რათა შესაძლებელი გახდეს ურთიერთმხარდაჭერა?
- რა ნაბიჯები აქვს ციხეს გადადგმული არსებული სტრატეგიების შედეგების შეფასებისთვის?
- მონაცემთა შეგროვება და შეფასების ფორმები წამოადგენს უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების მართვის პოლიტიკის შემადგენელ ნაწილს, რათა შესაძლებელი იყოს მისი გაუმჯობესება?

4. თანამშრომელთა მომზადება

- რა ზომებია მიღებული უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების საჭიროებების სტრატეგიასა და პრაქტიკაში ინტეგრირებისთვის, ციხის თანამშრომელთა შერჩევისა და მომზადების კუთხით?
- აქვთ თანამშრომლებს გავლილი საბაზისო და მიმდინარე ტრენინგები უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების მართვის შესახებ?
- თანამშრომელთა ტრენინგი მოიცავს იმიგრაციის საკითხებსაც, იმის უზრუნველყოფის მიზნით, რომ თანამშრომლებს კარგად ესმოდეთ მოქმედი წესები და პროცედურები?

5. მიღება და განაწილება

- ციხეში მიღების დროს, გადაეცემა უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმარს ციხის წესებისა და რეგულაციები ასლი?
- ციხის წესები და რეგულაციები ხელმისაწვდომია წერილობითი ფორმით და იმ ენებზე, რომელ ენაზე მოლაპარაკე პატიმრებიც ძირითადად არიან ციხეში?
- ციხის წესებისა და რეგულაციების ასლები თავისუფლად ხელმისაწვდომია ციხის ბიბლიოთეკაში?

- რა ზომებია მიღებული იმსათვის, რომ თითოეულ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმარს ციხის წესები და რეგულაციები მიეწოდოს (გარდა ასლის გადაცემისა) მისთვის გასაგებ ენაზე, როგორც ციხეში შესვლისას, ასევე შემდგომ პერიოდშიც, საჭიროებისამებრ?
- უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმართა კლასიფიკაცია და განთავსება შესაბამისი უსაფრთხოების რეჟიმში მხოლოდ რისკების ინდივიდუალური შეფასების საფუძველზე ხდება?
- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმართა განსაკუთრებული საჭიროებები სათანადოდაა გათვალისწინებული კლასიფიკაციის და განთავსების პროცესის დროს?
- რამდენად ხდება ერთსა და იმავე ენაზე მოსაუბრე უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმართა ერთმანეთის ახლოს განთავსების გათვალისწინება?
- ერთსა და იმავე ენაზე მოსაუბრე უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს აქვთ საშუალება ერთად მუშაობისა და თავისუფალი დროის ერთად გატარებისა, თუ მათ გააჩნიათ ამის სურვილი?
- რამდენად ხდება უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმართა დედაქალაქთან ახლომდებარე დაწესებულებებში განთავსება, მათთვის საკონსულოს წარმომადგენლებთან კონტაქტის გამარტივების მიზნით?
- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმარებს, რომლებმაც არ იციან იმ ქვეყნის ენა, სადაც პატიმრობაში არიან, ხელი მიუწვდებოდეთ ციხის ყველა სერვისზე (საჩივრების სისტემა, ჯანდაცვა, სამართლებრივი დახმარება; პროგრამები პატიმრებისთვის, და ა.შ.) ისევე, როგორც სხვა პატიმრებს?
- რა ზომებია მიღებული უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების რელიგიური მრწამსის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად?
- რა ზომებია მიღებული უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების სხვადასხვა კულტურული მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად?
- რა ზომებია მიღებული ციხის ადმინისტრაციის მიერ, იმის უზრუნველსაყოფად, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრები არ აღმოჩნდებიან არახელსაყრელ მდგომარეობაში უცხოელის სტატუსის გამო, ციხის რეჟიმის რომელიმე ასპექტთან მიმართებაში (მაგ. უსაფრთხოების დონე; განთავსება; დისციპლინური სასჯელები; ჩხრეკა; სამუშაოს სახე; პროგრამებზე წვდომა)?

6. პროგრამები პატიმრებისთვის

- ხდება პატიმრის შეძლებისდაგვარად რაც შეიძლება ადრე ინფორმირება იმის შესახებ, მოხდება თუ არა მისი ქვეყნიდან გაძევება გათავისუფლების შემდეგ?
- რა ზომებს მიმართავს ციხე იმის უზრუნველსაყოფად, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს სხვების მსგავსი შესაძლებლობა ქონდეთ, მონაწილეობა მიიღონ პატიმართათვის განკუთვნილ პროგრამებში?
- რა ზომებს მიმართავს ციხე იმის უზრუნველსაყოფად, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს სხვების მსგავსი შესაძლებლობა ქონდეთ, იმუშაონ ციხეში?
- აქვს ციხეს სპეციალური პროგრამები უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებისთვის?
- რა შესაძლებლობები არსებობს უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებისთვის, ისწავლონ იმ ქვეყნის ენა, სადაც იმყოფებიან პატიმრობაში და თუ ხდება ამის სათანადო წახალისება ჯილდოებისა და პრივილეგიების გზით?
- აქვს ციხის ბიბლიოთეკას საკმარისი რაოდენობის წიგნები, პერიოდული გამოცემები და გაზეთები იმ ენებზე, რომლებზეც პატიმრები საუბრობენ და თუ ხდება ამის შესახებ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრების ინფორმირება?

7. კონტაქტი გარე სამყაროსთან

- მიღებისთანავე ეცნობება ყველა უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმარს უფლების შესახებ, რომ კონტაქტით იქონიოს საკუთარ დიპლომატიურ წარმომადგენლობასთან?
- რა ზომებს იღებს ციხის ადმინისტრაცია დიპლომატიურ წარმომადგენლობასთან გადაუდებელი კონტაქტის ხელის შეწყობის მიზნით? (თუ პატიმარს აქვს მათთან დაკავშირების სურვილი)?
- რა საშუალებებია ხელმისაწვდომი დიპლომატიურ წარმომადგენლობასთან კონტაქტის დასამყარებლად?
- აქვთ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს უფლება, საკუთარ ენაზე აწარმოონ კომუნიკაცია ვიზიტების, სატელეფონო საუბრებისა და მიმოწერის დროს?
- თუ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს არ აქვთ საოჯახო პაემნებით სარგებლობის საშუალება, რა დამატებით მომსახურებას სთავაზობს მათ ციხის ადმინისტრაცია, ამის საკომპენსაციოდ (მაგ. დამატებითი სატელეფონო ზარი (უფასო), ქვეყნებს შორის დროის სხვაობის გათვალისწინებით)?

- ახდენს ციხის ადმინისტრაცია სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების წახალისებას, ესტუმრონ უცხო ქვეყნის პატიმრებს ციხეში და განახორციელონ პროგრამები მათთვის?

8. გათავისუფლებისთვის მზადება და გათავისუფლების შემდგომი მხარდაჭერა

- რა სამუშაოებია გაწეული საიმიგრაციო სამსახურსა და ციხის ადმინისტრაციას შორის თანამშრომლობისა და ინფორმაციის მიმოცვლის უზრუნველსაყოფად, რათა უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს მიეწოდებოდეთ ინფორმაცია საკუთარი სტატუსის შესახებ?
- რა ზომებია მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრებს შესაძლებლობა ჰქონდეთ გაიარონ კონსულტაციები სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებსა და საიმიგრაციო სამსახურთან?
- რა ზომები აქვს ციხის ადმინისტრაციას მიღებული იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პატიმრისთვის დაწესებულებიდან ხანმოკლე გასვლის უფლების მინიჭების ან ვადაზე ადრე გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაზე გავლენას არ ახდენს პატიმრის ეროვნება ან მათი სამომავლოდ შესაძლო დეპორტირებულის სტატუსი?
- რა ღონეს ხმარობს ციხის ადმინისტრაცია იმის უზრუნველსაყოფად, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრის უუნარობა, მონაწილეობა მიიღოს ციხის სათანადო რაოდენობის პროგრამებში, გამოწვეული ენობრივი ბარიერით, არ აისახება პირობით ვადაზე ადრე გათავისუფლების დასაშვებობაზე ან მისთვის შედარებით მსუბუქი რეჟიმის დაწესებაზე?
- რა დამატებით ზომებს იღებს ციხის ადმინისტრაცია უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრის გათავისუფლებისთვის მომზადებისთვის, ენის ბარიერის არსებობის გათვალისწინებით?
- იმ შემთხვევაში, თუ გათავისუფლების შემდეგ დაგეგმილია პატიმრის ქვეყნიდან გაძევება, რა დახმარებას უწევს მას ციხის ადმინისტრაცია აუცილებელი დოკუმენტაციის მოგროვებაში, მგზავრობის დაგეგმვასა და ნათესავებთან კონტაქტის დამყარებაში?
- იმ შემთხვევაში, თუ გათავისუფლების შემდეგ დაგეგმილია პატიმრის ქვეყნიდან გაძევება, რა ნაბიჯები იდგმება პატიმრისთვის გათავისუფლების შემდგომი მხარდაჭერის მიზნით პატიმრობის ქვეყნისა და პატიმრის მშობლიური ქვეყნის ხელისუფლებებს შორის აუცილებელი თანამშრომლობის დასამყარებლად?

- იმ შემთხვევაში, თუ გათავისუფლების შემდეგ დაგეგმილია პატიმრის ქვეყნიდან გაძევება, რა ნაბიჯებს დგამს ციხის ადმინისტრაცია აუცილებელი საკონსულო წარმომადგენლობის უზრუნველსაყოფად?
- იმ შემთხვევაში, თუ სასჯელის მოხდის შემდეგ, უცხო ქვეყნის მოქალაქე საიმიგრაციო სტატუსის მიზეზით რჩება პატიმრობაში, რა ზომები მიიღება იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მისი პატიმრობა არ მოხდეს ციხის მსგავს პირობებში?
- იმ შემთხვევაში, თუ სასჯელის მოხდის შემდეგ, უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმარი თავისუფლდება პატიმრობის ქვეყანაში, რა ზომებს იღებს ციხის ადმინისტრაცია იმის უზრუნველსაყოფად, რომ მას თანაბრად მიუწვდება ხელი ისეთ სერვისებზე, როგორცაა პრობაციისა და სოციალური კეთილდღეობის სააგენტოები, თავშესაფარი და დასაქმების სააგენტოები? მიეწოდება შესაბამის პატიმარს ამის შესახებ ინფორმაცია მისთვის გასაგებ ენაზე?